STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
NO. 04007

DI FAYER-MEGILEH

Hayyim Nahman Bialik

THE MAX PALEVSKY
YIDDISH LITERATURE COLLECTION

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

•

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

•

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified. If you hold an active copyright to this work – or if you know who does – please contact us by phone at 413-256-4900 x153, or by email at digitallibrary@bikher.org

ח. נ. ביאליק

די פייער-מגלה

(מגלת־האש.)

איבערזעצט פון

י. י. שווארץ

ח. נ. ביאליק

1.

א גאנצע נאכט האבען געזאָרען פייעריגע ים׳ען און פייערצויגען זיך געוואָרפען איבער׳ן הר־הבית. שטערען האבען געשפריצט פון די צוברענטע הימלען און פונקענוויז זיך געשאָטען אויף דער ערד. האָט דען גאָט א שליידער געטהאָן זיין כסא־הכבוד און צורשמעטערט זיין קרוין אויף פיצלעך?

און שטיקער צוריסענע פורפור־וואָלקענס, אָנגעזאפט פייער און בלוט, האבען אין ברייטקייט פון נאכט אומגעבלאָנדזעט, און פערצעהלט האבען זיי אין די ווייטע־ווייטע בערג דעם צאָרן פון גאָט פון נקמה און זיין גרימצאָרן צווישען די שפיציגע פעלזען פון מדבר פון ווייטען פערטרויעט. האָט דען גאָט צוריסען זיין פורפור־הילע און איהרע שטיקער אויפן ווינד צושפרייט?

און א געטליכע פורכט איז בעפאלען די בערגער די ווייטע און אַן אימה פון גאָט אומגענומען די ברונז־פערכמארעטע פעלזען פון מדבר: אל נקמות, גאָט פון צאָרען און פון ראכע האָט ערשיינט!

אָט איז ער דער גאָט פון נקמה און צאָרען. ער זיצט אויף א פייעריג שטול דאָרט ענטשלאָסען און פורכטבאר אין הארץ פון די פלאמענדע ים׳ען. זיין הילע — א פורפורנער העלישער פלאם, און זיין פוס־בייִנקעל — גליהענדע־גלוטהענדע קויהלען. עס האבען פערכאפט איהם די גרויזאמע פייער־גיהנמשע טענץ און געדרעהט זיך ארום איהם. איבער זיין קאָפ ווארפט זיך שטורמיש א וואוטהענדער פייער שלינגענדיג דאָרשטיג־פערטריקענט דעם חלל פון וועלט. און ער זיצט ענטשלאָסען און פורכטבאר, די הענד פעסט פערלעגט אויפ׳ן הארצען. מיט׳ן בליק פון זיין אויג מאכט ער גרעסער דעם פייער, מאכט טיעפער דעם גיהנמשען בראנד מיט א צוק פון די

טיעפע פערצאָרענטע ברעמען. איי, זאָל גלוטהענדער הוליען דער הע־לישער פלאם! זאָל זיך אלץ ווילדער צושפּיעלען דער גרויזאמער טיי־וועלשער טאנץ.

2.

און אז דער פריהיגער מאָרגען האָט ארויסגעשפּראָצט אויף די הויכע בערג און בלוי־בלייכליכע נעבעלם האָבען איבער די טהאָלען זיך אריבערגעצויגען — זיינען שטיל געוואָרען די פייער־ים׳ען און פערשטיקט די פלאָמען צונגען פון געטליכען היכל אויפ׳ן הר־הבית.

און אז די מלאכי־השרת האָבען, ווי זייער שטייגער איז יעדען פריה־מאָרגען, זיך כתות־ווייז צונויפגעקליבען זאָגען שירה, האָבען אויפגעעפענט די פענסטער פון הימעל און ארויסגעשטרעקט דעם קאָפּ צום הר־הבית, זעהן צו עם זיינען שוין אָפען די טויערען פון היכל און צו עם געהט שוין אויף צום הימעל דער רויך פון די קטרת?

האָבען זיי דערזעהן ווי גאָט־צבאות, דער אור־אור־אַלטער גאָט־צבאות, זיצט אין מאָרגען־דעמערונג אויף די חורבות. זיין הילע — וואָלקענס רויך און זיין פוס־בייגקעל — שטויב און אש. זיין קאָפּ טיעף אראָבגעזונקען אונטער בערג פון טרויער צווישען זיינע אָרעמס. שווייגענדיג שמערצליך דאָרט זיצט ער און קוקט אויף די חורבות. צאָרען און טרויער פון טויזענדער וועלטען האָבען איהם פערפינסטערט, פערכמאָרעט די ברעמען, און אין זיינע אויגען איז פערגליווערט געוואָרען די גרויסע, די איביגע שטילקייט.

און דער הר־הבית האָט נאָך גערויכערט. בערגלאָך, בערגלאָך אש, גליהענדיגע האָלצוועשקעס, הויפענס־הויפענס גליהענדע קויהלען האָבען געפינקעלט און גענלאַנצט ווי דימענט־שטיינער אין דער שטילקייט פון פריהמאָרגען.

און דער פייעריגער ליוב, וועלכער פלעגט תמיד, טאָג און נאכט, ליעגען אויפ׳ן מזבח — איז אויך אויסגעלאָשען געוואָרען, און נישט געווען דאָרט. נור איין איינציגער פער׳יתומ׳טער לאָק פון זיין ברי־

ווע האָט געראָכערט נאָך, געציטערט און געגאָסן געגוסס׳ט אויף דעם הויפען צובראָכענע שטיינער אין דער שטילקייט פון פריה־מאָרגען.

אין די מלאכי־השרת האָבען פערשטאַנען וואָס גאָט האָט געטאָן און זיי זיינען פערציטערט געוואָרען און אלע מאָרגען־שטערען האָבען צוזאַמען מיט זיי געציטערט. און פערבאָרגען האָבען די מלאכים זייערע געזיכטער מיט זייערע פליגעל, דען זיי האָבען מורא געהאט צו צוזעהן גאָט׳ס צער.

און זייער שירה אין יענעם טאָג איז פערוואַנדעלט געוואָרען אין א שטילע קינה, א טיעפען רחמנות׳דיגען געוויין. שטיל האָבען זיי זיך אָבגעטהיילט, יעדער מלאך בעזונדער, און געוויינט. און די גאַנצע וועלט האָט מיט זיי צוזאַמען מיטגעוויינט.

און א שטילער זיפץ, א דרינגענדער זיפץ, האָט פון עק־וועלט ארויסגעבראָכען, איבער דער וועלט זיך פערשפּרייט און אָן דער שטילקייט פון געוויין זיך אָנגעשלאָגען.... און צובראָכען איז דאָס הארץ פון דער וועלט געוואָרען און גאָט האָט זיך מעהר נישט געקאָנט בעהערשען... ער האָט ערוואַכט, א געשריי געטהאָן ווי א לייב און פערבראָכען די הענד. און די שכינה האָט זיך אין איהר פערבאָרגעניש בעהאַלטען.

3.

און דער מאָרגען־שטערען האָט געשיינט אין זיין אונשולדיגען טרויער אנטקעגען הר־הבית. פון דעם טיעפען בלויעם הימעל האָט ער אויף די חורבות אראָבגעקוקט און שטיל האָבען זיינע זילבערנע ברעמען געציטערט.

און א יונגער מלאך, מיט פערביינקטע אויגען און קלאָרע פליעגעל, וועלכער היט די פעריל־טרעהרען פון שטומען טרויערבעכער, האָט דערזעהן פון מאָרגען־שטערען דעם פייעריגען לאָק, דעם לעצטען לאָק פון דעם פייעריגען לייב ווי ער רויכערט און ציטערט און גוסס'ט צווישען די צובראָכענע שטיינער אויפ'ן הר־הבית.

און א ציטער געטהאָן האָט דעם מלאכ'ס הארץ, און באנג האָט איהם געטהאָן, אז גאָט'ס לעצטע קויהל זאָל פערלאָשען ווערען, דאָס היילינע פייער אויף דער ערד זאָל אויסגעהן און די לעצטע האָפנונג פון געטליכען פאָלק זאָל אויף אייביג פערלאָרען געהן.

און דער מלאך איז אראָבגעפלויגען פון מאָרגען־שטערען אויף די חורבות פון הר־הבית, האָט פלינק צוגעשוועבט צום היילינען מזבח, האָט ארויסגעכאפט דעם געטליכען פלאָם פון דער שרפה און — אוועקגעפלויגען.

און א פעריל־טרעהר איז אראָבגעפאלען פון דעם מלאך'ס אויגען און זידענדיג פערזונקען געוואָרען אין אש. דאָס איז די איינציגע טרעהר, וועלכע דער מלאך האָט פערלאָרען פון שטומען טרויער־בעכער, א טרעהר פון ערבארמונג און האָפנונג פאר דאָס איבערגעבליבענעם פלעמעל פון געטליכען פייער.

און לאַנג איז דער מלאך געפלויגען אין די קלאָרע זילבער־וואָלקענס מיט'ן היילינען פייער אין האנד. פעסט דריקט ער דעם פייער צו זיין הארצען און טראָגט עס צו זיינע ליפען. אנטקעגען איהם לויכט

און שיינט און טאנצט דער מאָרגען־שטערען און אין זיין האַרץ שטראָמט אַ קוועלע פון האָפנונג און טרייסט.

און געבראַכט האָט ער דעם פייער אויף אַ וויסטען פערלאָזענעם אינזעל און האָט עס אוועקגעלעגט דאָרט אויף אַ הויכען און שפּי־ציגען פעלזען. און אויפגעהויבען האָט ער זיינע פערקלעמטע אויגען צום הימעל און זיינע ליפּען האָבען געשעפּטשעט שטיל אַ תפלה:

— גאָט פון ערבאַרמונג און רעטונג, פערלעש ניט דיין לעצטער־לעצטע קויהל אויף אייביג!

און גאָט האָט צוגעהערט צו דער תפלה פון קלאָר־פליגעלדיגען מלאך און האָט אויפגעלעבט דעם פלאַם און אָנגעזאָגט האָט גאָט דעם מאָרגען־שטערען: „גיב אכטונג, מיין קינד, אויף מיין קויהל עס זאָל ניט פערלאָשען ווערען, דען טהייער איז דאָס קויהל מיר ווי דער שוואַרץ אַפּעל פון אויג. וואַך איבער דעם פלאַם און היט עס!“

און געשטעלט האָט זיך דער מאָרגען־שטערען אין מיטען הי־מעל אנטקעגען דאָס פלעמעל, און אראָבגעקוקט האָט ער צו איהם פון דער הויך מיט שטומע ליעבע און אונשולדיגע בענקשאַפט. און געהיט האָט ער עס אויף דעם וויסטען אינזעל: אַ יפוועקען פלעגט ער עס יעדען פריהמאָרגען מיט זיין לויטערען גלאַנץ און עס גלעטען מיט שטראַהלען פון גנאַדע און טרייסט.

און דער יונגער מלאך מיט די פערבענקטע אויגען איז צוריק געפלויגען אויף זיין אָרט, היטען די פערבאָרגענע טרעהרען אין שטור־מען טרויער־בעכער ווי פריהער. נור זיינע אויגען זיינען טיעפער און פערבענקטער געוואָרען ווי פריהער און אין זיין האַרץ און אויף זיינע ליפּען האָט ער אַ פייער־בראַנד געטראָגען, דען עס האָט זיי אַ הייליגעם געטליכעם פייער בעריהרט.

4.

און אין יענער צייט האָט דער שונא אוועקגעפיהרט אין שיפען געפאַנגען פון ירושלים צוויי הונדערט בחורים און צוויי הונדערט מיידלעך; געוועזען זיינען זיי דורכזיכטיג ריין און קינדערש אונשולדיג, לוסטיגע גאַזעלען פון די בערג פון יהודה. פייכט זיינען נאָך זייערע לאָקען געוועזען, בעשפריצט מיט יוגענד־טהוי און פון זייערע אויגען האָט דאָס שיינונג פון ציון׳ס־הימלען געפלאַסען. זייער פאָטער — דער לוסטיגער הירש פון די וועלדער און זייער מוטער — די לייכטע אינדין פון די פעלדער.

און עס איז ווייניג געוועזען דעם פיינד וואָס ער האָט זייערע הייליגסטע געפיהלען צוטראָטען און אויף אייביג פעראומרייניגט און פערשמוצט דאָס ליעד פון זייער יונגען און בליהענדען לעבען — אין פערגלוסט האָט זיך איהם זייער זעעלע פערמאַטערען, און דורך אַ לאַנגזאַמען טוידט, פון הונגער און דאָרשט, זיי טוידטען. און אויסגעטהאָן האָט ער זיי נאַקעט און אראָבגעלאָזט זיי אויף דעם וויסטען פערטריקענטען אינזעל, די בחורים בעזונדער, אויף איין זייט אינזעל, און די מיידלעך בעזונדער, אויף דעם צווייטען זייט אינזעל, און ער האָט זיי דאָרט איבערגעלאָזט.

דען געטראַכט האָט דער נידערטרעכטיגער פיינד: לאָזען זיי צוטהיילט זיין — און דאָפעלט שווער וועט זיי זייער אונגליק ווערען. זאָלען זיי פונאנדערגעשיידטע אומבלאָנדזען אויף דעם וויסטען אינזעל זובענטריג אייגע די אנדערע ביז טרוקען וועט ווערען זייער זעעלע און צוגאַנגען זייער האַרץ און פערלאָשען וועט ווערען דאָס ליכט פון זייערע אויגען. און ווען איין טריט נור וועט צווישען זיי אָבטהיילען און איינער וועט צו דעם אנדערען די הענד אויסשטרעקען — וועלען פלוצלונג זייערע געזיכטער זיך אויסקרימען, און זייערע קניע וועלען

זיך אונטערבויגען און זיי וועלען פאלען צו דער ערד און שטארבען וועלען זיי א שרעקליכען טוידט אויף אן ערד פון אייזען אונטער קופערנע הימלען, אהן לופט און אהן טרויסט.

דריי טעג זיינען זיי געגאנגען אויף דעם וויסען אינזעל און נישט געפונען נישט קיין שפייז און נישט קיין וואסער. שווייגענדיגע, טרויעריגע זיינען זיי געגאנגען מיט אויגען פערגראבענע אין זודיגען זאמד, מיט טיעף געבויגענע קעפ אונטער דער גלוטהענדער זון. עס האבען זיי די שטיינער מיט פייעריגע שפיעזען געשטאכען און די שטעכיגע ווילדע דערנער האבען פון זייערע לײדען זיך אויסגעלאכט.

דען פערשאלטען האט גאט יענעם אינזעל פון אייביג אן און געוועזען איז ער וויסט און אונפרוכטבאר, בעדעקט מיט שטיינער און שפיציגע דערנער, אהן א ברעקעל גרעזיל, אהן דעם קלענסטען שאטען, אהן די מינדסטע בעוועגונג פון לעבען — און געהערשט האט ארום נור א פערטריקענטע שטילקייט און א בראנד פון די גלוטהענדע מדבר׳שע ווינדען. און מיעד זיינען זייערע אויגען געווארען, און טרוקען און פער׳חלש׳ט זייער הארץ. און שוואך, צוברענט פון היץ, איז געווארען זייער נשמה און זייער אטהעם האט זיך ווי פייעריגע פעדים געצויגען. איינזאם איז דער קלאנג פון זייערע טריט אבגעשטארבען און זייער שאטען — פאלענדיג פערברענט געווארען.

און אויסגעטריקענט איז די קוועלע פון זייער זעעלע געווארען און אנטשוויגען. און זייער נשמה האט זיך אין א פינסטערען ווינקעל פערקליבען. און אויסגעגאנגען איז יעדער פערלאנג, אהנמאכטיג איז יעדער האנד פערבליבען און שוואך, פון זיך אליין, האבען זיך די אויגען געשלאסען. און געגאנגען זיינען זיי נישט וויסענדיג, נישט פיהלענדיג, אז זיי געהען.

נור אז אלץ אין זייער נשמה איז שווארץ־פינסטער געווארען און שטום. און אנטשוויגען אלץ ארום זיי — איז פלוצלונג א קלאנג פון זיבערע מעסיגע טריט, ווי די טריט פון אנקומענדען גלויבען, ווי דאס קלאפען פון א רוהיג זיכער הארץ, ארויסגעשוואומען. און נישט געוואוסט האט קיינער פון וואנען די טריט קומען און וועמעס טריט זיי זיינען. דען געהערט האבען זיי עס פון זייער הארצען און ארוים איז עס פון דער טיעפקייט פון זייער נשמה. נור געפיהלט האבען זיי, אז איינער א וואונדערבארער געפינט זיך צווישען זיי, אין וועלכענס הארץ אלע הערצער גיסען זיך צוזאמען. און געצויגען האבען זיי זיך נאך די טריט פון וואונדערבארען ווי פריהער מיט פערמאכטע אויגען, און זייער נשמה האט ציטערדיג די שפורען פון זיינע טריט געזוכט און נאכגעפאלגט.

און עס איז געווען, אז אימיצער פלעגט צונויפנעהמען אלע זיינע בחות, און א קוק טאן דורך דאס קליין שפעלטעל פון די אראבגעלאזטע ברעמען — פלעגט זיין אויג זיך אבשטעלען אויף צוויי בחורים,ביידע פון שולטער אן און וויטער העכער פון אלע בחורים, ביידע געהיימניספאלע מיט גרויסע וויט געעפענטע אויגען. נור איינער א צארטער מיט אויגען קלארע אויפגעהויבען צום הימעל, און געדאכט האט זיך, אזוי ווי ער וואלט דארט זיין שטערען געזוכט, און דער צווייטער — א פורכטבארער מאן מיט צארענדיגע דורכדרינגענדע בליקען צוגעשמידט צו דער ערד, גלייך ער וואלט זוכען אויף איהר די גרויסע אבדה פון זיין לעבען... און נישט וויסען פלעגט יענער, ווער פון זיי ביידען איז דער וואונדערבארער, וועלכער פיהרט אן זייערע טריט: צי דער צארטער בחור מיט די ווייכע טרוימענדע אויגען, אדער דער פורכטבארער מאן מיט די צארניג־טיעפע דורכדרינגענדע בליקען.

5.

אויף דער דריטער נאַכט — אַ נאַכט פון לויטער שטערען — זיינען די בחורים צוגעקומען צו אַ גרויסען פעדשוואַרצען טייך און מיט פרייד אויסגעשריען: וואַסער! וואַסער! וואַסער! און זיי האָבען זיך אַ וואָרף געטהאָן צום וואַסער, זיך אָנגעטרונקען און זיך אויסגעצויגען אויפ'ן ברעג פון טייך אָברוהען.

און צוויי בחורים האָבען פלוצלונג אויסגעשריען גרינס! גרינס! זיי האָבען זיך ווידער אַ וואָרף געטאָן אויף די גרינס, זיך אָנגעגעסען און ווידער זיך צולעגט אויפ'ן ברעג פון טייך.

און נישט געוואוסט האָבען זיי, אַז זיי האָבען פון טייך פון פערניכטונג געטרונקען און געגעסען האָבען זיי טייוועלשע פערשאָלטענע גראָזען.

נור איינער פון זיי — דער צאַרטער בחור מיט די קלאָרע אויגען האָט פון טייך נישט געטרונקען און די גראָזען ניט געגעסען. איינזאַם האָט ער זיך אָנגעשפאַרט אָן אַ פעלזען און אין דער הימלישער בלויקייט זיין בליק פערטרונקען זייענדיג פערטיעפט אין דעם איניגסטען ליעד פון זיין הארצען.

און פלוצלונג האָט זיך אויפגעשטעלט דער מאַן מיט די בייזפערחמאַרעטע ברעמען, איז צוגעגאַנגען צו די בחורים און געזאָגט:

— ברידער, האָט איהר פערגעסען דאָס ליעד פון שנאה און פערניכטונג?

און געשוויגען האָבען די בחורים און גאָר נישט געענטפערט, דען געשעהמט האָבען זיי זיך מודה זיין, אַז זיי האָבען דאָס ליעד קיינמאָל נישט געקאַנט. נור איין אינגעל מיט גאָלדענע לאָקען האָט זיך בעריהמען געוואָלט און זיך אַרויסגעכאַפּט:

— קאָן דען דער לייב פערגעסען ברילען, אָדער...

א ברענענדער פייל פון דעם וואונדערבארענ'ס אויגען האט דעם ליגען נאך אויף דעם אינגעל'ס ליפען געטוידט, און געצארענט האט דער וואונדערבארער און געזאגט:

— דער ליוב איז פערוואנדעלט אין א הונד פון דעם מדבר גע־ווארען . . .

דאס אינגעל איז רויט געווארען, אראבגעלאזט זיינע אויגען צו דער ערד און מיט זיינע פינגער א דין שטיינדעל אויף זאמד געמאלען. און די נאכט האט איהם מיט איהר שלייער איינגעהילעט און קיינער האט איהם אין זיין שאנדע נישט געזעהן.

און דער וואונדערבארער מאן איז געזעסען אויפ'ן ברעג פון טייך און זיינע גליהענדע אויגען זיינען אין די שווארצע אבגרונדען פער־זונקען געווארען און דארט פערלארען געגאנגען. און געשוויעגען הא־בען די בחורים און פערהאלטען זייער אטהעם, דען א געטליכע פורכט איז אויף זיי געפאלען און מיט א פערבארגענעם שרעק האט זייער הארץ געקלאפט. און אנגעשטריינגט האבען זיי זיך צוגעהערט צו דער שטילקייט, אזוי ווי דער דארשטענדער לעגט צו זיין אויער צו א פעלזען אין דעם מדבר דיינקענדיג דאס רוישען פון א פערבארגענער קוועלע אין טיעפקייט דערהערען.

און אין א רגע שפעטער האט זיך א שטיל געזאנג געלאזט הער־רען פון דער זייט פון דעם וואונדערבארען מאן. שטיל, פאר זיך, האט דער מאן געזונגען אויף א נידעריג־נידעריג קול. א פינסטערע, א וואונ־דערבארע און א רוהיגע איז דאס ליעד געפאלען און פערגליווערט די הערצער מיט זיין אייזיגע שטילקייט. און מען האט נישט געקאנט וויסען, צי דאס ליעד איז אזוי ווי א שווארצע גיפטיגע שלאנג ארויס־געקראכען פון א ווינקעל פון זיין נשמה און צום וואסער זיך געצויגען, אדער זיינע אויגען האבען עס ארויסגעשעפט פון אבגרונד פון טייך און עס האט זיך געצויגען אין זיין נשמה....

און אזוי האט דער מאן געזונגען:

עס הרעמעלט דער תהום פון פערניכטונג א טיעפער און שווארצער
און רעדט וועגען טוידט...
און ס'זינקען אין איהם פונקט ווי שטיינער דער וועלט'ס גרויסע
ליידען
און יאוש געשרייען.
און וואו איז די גאולה? — פערקויפט האט זי זיך צונ'ם הימעל,
פערלאזען די ערד...
און טאנצט מיט א פויק אין איהר האנד פאר די גאלדענע שטערן
אויף שפיציגע פעלזען.

שווייגענדיג, זייערע בליקען אין טיף פערטרינקענדיג, זיינען די בחורים געזעסען. דער פינסטערער תהום האט מיט שרעק זייער זעעלע אנגעפילט און גאלדענע שטערנדלעך האבען פון דער שווארצער טיעפקייט מיט זיי זיך גערייצט.

און דאס פערשעהמט אינגעל האט קינדיש שפיעלענדיג א שטיינדעל פון ברעג טיף אויפגעהויבען און עס אין וואסער א ווארף געטהאן. און א ציטער געטהאן האט דאס הארץ פון טיף און צורונצעלט איז דער שווארצער שפיגעל פון טיף געווארען און צוקנייטשט. די גאלדענע שטערנדלעך האבען זיך צונויפגעפלאכטען ווי קליינע פייערינע שלייגלעך און האסטיג, אין ציטערניש אויף אלע זייטען זיך פארנאנדערגעלאפען... און אויפגעשוידערט האבען אלע בחורים און געשראקען זיך אליין נישט וויסענדיג פאר וואס. און א שווארצעס פייער האט זיך אנגעצונדען אין די אויגען פון דעם וואונדערבארען מאן, דאס פייער פון שטן. דער קול זיינס האט זיך געביטען און שטארק געווארען און ציטערדיג־צארענדיג געקלונגען:

פון תהום פון פערניכטונג ברינגט אויף מיר דאס ליעד פון'ם חורבן
שווארץ ווי אייער קויהל פערברענט הארץ.
און טראגט אט דאס ליעד צווישען גאטעס פערשאלטענע פעלקער
און שיט אוף זייערע קעפ זיינע קויהלען.
פערזעעט דארט אויף זייערע פעטע און פרוכטבארע פעלדער
פערניכטונג און האס;
און אז ס'וועט אייער שאטען בעריהרען א בליהענדע ליליע —
פערטריקענען זאל זי און שטארבען;
און אז פאלען וועט אייערס א בליק אויף א מארמאר־סטאטוע —
זאל ברעכען עס באלד ווי א שארבען.
און נעהמט מיט זיך מיט א געלעכטער, א גרויזאם געלעכטער,
מיט וועלכען דארט טוידטען זאלט איהר — — —

און דער בחור מיט די קלארע אויגען, וועלכער איז די גאנצע צייט געשטאנען אנגעשפארט אן פעלזען זוכענדיג זיין שטערען אין הימעל, איז לאנגזאם צוגעגאנגען צו די בחורים, מיט אויגען אויפגעעפענטע צום הימעל און מיט גרויס רחמנות זיי געפרעגט:

— ברידער, און דאס ליעד פון נחמה און צוקונפט ווייסט איהר?...

אבער די בחורים האבען זיין פראגע נישט געהערט, זיך פון ארט נישט גערידהרט און זייערע אויגען פון פינסטערען טיף נישט אבגעריסען, דען דאס ליעד פון וואונדערבארען האט זייערע נשמות פערשלונגען. שווייגענדיג, שטומע זיינען זיי אויפ'ן ברעג פון טיף

געזעסען און אויסגעזעהען האָבען זיי ווי שווארצע מצבות אויף זייע־רע איינגענע קברים.

נור דאָס פערשעהמט אינגעל מיט די גאָלדענע לאָקען וואָס איז די גאַנצע צייט געזעסען און מיט שטיינדלעך זיך געשפּיעלט האָט זיך דאָס מאָל אויך ארויסגעכאפּט צו ענטפערען און געזאָגט:

— קען דען די אינדין פון די פעלזען איהר בענקשאַפט פערגעסען, אָדער...

אָבער דאָס אינגעל האָט נישט געענדיגט. זיין הארץ האָט איהם נישט חערלאָזט ליגען זאָגען, דען עס האָבען זיך אויף איהם אָבגע־שטעלט די צוויי קלאָרע אויגען. מיט'ן פינגער אין מויל, מיט א שעה־מעוודיג שמייכעל אויף די צאַרטע בעקלעך, א שמייכעל פון אן אונ־שולדיג קינד, איז ער געזעסען. און דער בחור מיט די קלאָרע אויגען האָט צו איהם צוגעשמייכעלט פון ווייטען מיט א גוטען שמייכעל, אָבער מיט א טרויעריג געמיטה האָט ער זיך ווידער געשטעלט אויף זיין אָרט מיט אויגען געווענדעט צום הימעל ווי פריהער.

און דאָס ליעד פון דעם וואונדערבארען מאָן אויפ'ן ברעג פון טייך איז אַלץ געוואָרען שטארקער און רוישענדער און איז איבערגע־גאַנגען אין א שטורם־געשריי. און די חוואַליעס פון דאָס ליעד האָבען אַלע בחורים מיט זיך מיטגעשלעפּט און געברילט האָבען זיי ווי לייבען. און וואָס מעהר זיי האָבען געזונגען זיינען אַלץ די חוואַליעס פון שנאָה וואָס איז נאָך ביטערער פאר'ן טוידט אין זייער הארץ געוואַקסען, אין זיי טיעף געראָבען און זיי פערשכורט, אויסגעקרימט זייערע גע־זיכטער און א שווארצען גיהנמשען פייער אין זייערע אויגען אָנגע־צונדען. און דער שווארצער טייך האָט זיך א וויעג געטהאָן פון איין ברעג צו דעם אַנדערען, אַזוי וויא א קינד אין וויעגעל. און וואָס מעהר דאָס וואַסער האָט זיך בעוועגט, זיינען אַלץ געוואָרען מעהר די פּייער־שלאַנגען פון די גאָלדענע שטערענדלעך אין זיין טיעפקייט:

אָט דאָס איז דאָס ליעד פון'ם צאָרען... די גלוטהענדע גיהנמשע פלאַמען
אין פורכטבארער נאַכט.
זיי האָבען בעשאַפען דאָס ליעד פון די בלוט פון אונשולדיגע קינדער און זקנים
פון הייליגע קערפּער — פערשוועכטע....

פּלוצלונג איז דאָס אינגעל מיט די גאָלדענע לאָקען אויפגעשפּרונ־גען פון זיין אָרט, זיין האַנד אויפגעהויבען צום שפּיץ פון א הויכען ריעזיגען פעלזען אויף דעם צווייטען זייט פון טייך, שרייענדיג: „זעהט,

זעהט!" און די בחורים האבען זייערע אויגען אויפגעהויבען און זייער הארץ איז אין זיי אבגעשטארבען: אויף יענעם זייט טייך, אויף די שפיצען בערג שוועבט און ציהט זיך א לאנגע שורה פון קלאר־ווייסע מיידלעך, די הענד אויסגעשפרייט צום הימעל, בענאסען מיט לבנה־שיין, מיט פערמאכטע אויגען אזוי ווי נאכט־וואנדלערינס... זייערע קעפ זיינען מיט דערנער קרענץ בעקרוינט און אויף זייערע געזיכטער זיינען משיח'ס־ליידען פערגליווערט געווארען. אונטער דעם צודעק פון די געדיכט־אראבגעלאזטע ברעמען דרעמעלט דאס אייביגע גלויבען און אויף זייערע ליפען ליגט א שטראהלענדער שמייכעל אנטשלאפען.

און די בחורים האבען זיי דערקאנט און זייער הארץ איז אבגעשטארבען. זיי האבען געזעהן ווי די מיידלעך קומען צו אלץ נעהנטער און נעהנטער מיט פערמאכטע אויגען צום קאנט פון פעלזען, וועלכער היינגט אריבער אזוי ווי א גלייכע וואנד איבער דעם טייך. אט־אט — און איין טריט נור וועט זיי אבטהיילען פון דעם אפענעם אבגרונד... און זיי זיינען אלע אויפגעשפרונגען פון זייערע ערטער, געשריען צו זיי אויף א הויך־קול און מיט די הענד געמאכט צו זיי. נור די מיידלעך, נישט זעהענדיג און נישט הערענדיג, זיינען ווייטער געגאנגען מיט לייכטע, פלינקע טריט, מיט געשלאסענע אויגען אין איין שורה.. און אט איז שוין דער לעצטער טריט... א לאנגע פערל־שנור פון פלוצלונג־געפפענטע אויגען האט א גלאנץ געטאן א רגע אזוי ווי א שטערען — און באלד פערלאשען געווארען, אראבפליהענדיג אזוי ווי א מחנה ווייסע בושלען אין דער שווארצקייט פון וואסער.

און די בחורים האבען זיך א ריס געטאן מיט א שרעקליך געשריי און זיך אריינגעווארפען אין וואסער. זייערע לאקען האבען זיך אויפגעשטעלט ווי לייבען־גריוועס און מיט די הענד האבען זיי געשפאלטען דעם טיעפען וואסער שווימענדיג אלץ נעהנטער צו דעם פעלזען... אט זיינען זיי שוין אין מיטען טייך... און געצארענט האט דער טייך און געשטורעמט און געווארפען און צושפיעלט האבען זיך די וואסערן. א גרויסע און שווארצע חוואליע האט זיך אויפגעהויבען ווי א ריעזיגער בארג פון דער טיעפקייט און די בעל־העזות צוריק געשליידערט. אבער זיי, אונדערשראקענע, זיינען ווידער געשוואומען און אויפ'ן רוקען פון דער חוואליע ארויפגעכאפט זיך. אויף א רגע איז די חוואליע אנטשוויגען געווארען און זיך בערוהיגט, געבליבען שטעהן אזוי ווי א וואנד פערגליווערט, אבער טיעף אין זיך האט זי א גיהנמשע מחשבה פערבארגען געהאלטען. און די בחורים שווימען אלץ ווייטער און

ווייטער און קומען אלץ נעהנטער און נעהנטער... אט זיינען זיי שוין אויפ'ן שפיץ פון דער חוואליע... אט הערען זיי שוין דאס געשריי פון די מיידלעך פון צווייטען זייט חוואליע... און פלוצלונג האט דער בארג זיך צושפאלטען און זיך אזוי ווי א גיהנם געעפענט. און די בחורים האבען זיך אראבגעגליטשט אין דער אפענער העלע און דארט האבען זיי זיך מיט זייערע קעפ אנגעשלאגען אן די קעפ פון די מיידלעך, וועלכע זיינען זיי אנטקעגען געשוואומען...

און א שווערע שטילקייט, א שטילקייט פון אן אנגעזעטיגטען גיהנם, האט זיך פלוצלונג אויפ'ן טייך אויסגעלעגט. פערשלונגען האט דער שטראם די יענע, וועלכע האבען זיין רוה געוואגט שטערען און אוף דעם שווארצען שפיגעל פון דאס וואסער איז עפעס א גרויסע, שווערע און שווארצע זאך דורכגעשוואומען און שטיל נאך די ארויסגעשוואומענע טוידטע קערפערס זיך געטראגען. איז דאס א שווארצע שיף אדער א טוידטען־ארון געוועזען?

און דער צארטער בחור מיט די קלארע אויגען, וואס איז איבערגעבליבען איינער אליין פון אלע בחורים אנגעשפארט אן פעלזען האט זיך פלוצלונג א ווארף געטהאן צו דער ערד און בעהאלטענדיג א לאנגע צייט זיין געזיכט אין די הענד האט ער געוויינט, געוויינט, געוויינט...

6.

און אז דער בחור האָט זיך אויפגעשטעלט פון דער ערד און האָט אויפגעהויבען זיינע אויגען צום הימעל ווי זיין שטייגער — האָט ער דערזעהן אויפ'ן שפּיץ פעלזען אנטקעגען איהם, אזוי ווי א מלאך פון צניעות און ליכטיגקייט, א מיידעל מיט א מאַרמאָר קלאָרען קערפּער, מיט טרויעריגע אויגען געווענדעט צו איהם און איבער איהר קאָפּ האָט דער מאָרגען־שטערען געלויכטען.

און האסטיג געקלאַפּט האָט דעם בחור'ס הארץ און צום ערשטען מאָל אין זיין לעבען האָט ער זיינע צניעה'דיגע אויגען צו דער ערד אראָבגעלאָזט און פערזונקען האָט ער זיין בליק אין טיף און אויף דער מיידעל'ס בילד, וועלכע האָט זיך דאָרט אָבגעשפּיעגעלט צוזאַמען מיט'ן מאָרגען־שטערען, זיך אָבגעשטעלט.

דאָס איז דאָס ערשטע מאָל געווען וואָס דער בחור האָט אין יענער נאַכט אין טיעפען תהום אריינגעקוקט.

פּלוצלונג האָט ער פאַר דעם בילד אין וואַסער אויף די קניע זיך געשטעלט, די אויגען מיט ליעבע־שמערצען צו דעם אָבגרונד צוגעשמיעדט און זיינע ליפּען האָבען שטיל מיט א ליידענשאַפטליך־ביינקען געמורמעלט:

שוועסטער, דו ביזט עס?...

און דער בחור איז אַנטשוויגען געוואָרען און נישט געקאָנט מעהר רעדען, דען עס האָט איהם א רוישענדער שטראָם פון געפיהלען פערטומעלט, און זיין נשמה האָט זיך אין שטראָם פערלאָרען...

א רגע שפּעטער האָט ער אויפגעוואַכט, ברייט צועפענט זיינע אויגען, און טיעף טרוימעריש זיינען זיינע אויגען געווען. און א פערמאַטערטע נשמה פערוואונדעט פון ליעבע און טריפענדיג בלוט האָט אין זיי זיך געצאַפּעלט. און ער האָט וויעדער פערמאַכט זיינע אויגען אין גרויסען טרייען ווייטאָג פון זיין הארצען און א וואונדערבאַר שעפּטשען, דער אויסדרוק פון א טיעפען פערבאָרגענעם צער, אזוי ווי

דאָס שעפּטשען פון א שטראָמענדען לויטערען קוואל אבגענ־רצייט
צווישען גראָזען האָט זיך אין א תפלה ארויסגעריסען און געשטראָמט
פון זיינע ליפּען:

„ביזטו עס מיין נשמה, דאָס ליכט פון מיין לעבען און דער גוּ־
טער מלאך פון מיין הארצען פון מיין קינדהייט ביז יעצט? האָסטו
עס אויף דעם ווּיסטען אינזעל אונטער די פליגעל פון אַנקומענדען
מאָרגען און זיין שטערען ענטפּלעקט זיך צו מיר?... און איך —
מיט טויזענדער שטימען האָט מיין זעלע גאָר די טעג פון מיין לע־
בען צו דיר געריפען און דורך צעהנדליגע טויזענדער פערבאָרגענע
קרומע שטעגען צו דיר זיך געריסען. נאָך אין פריהיגען מאָרגען פון
מיין קינדהייט האָט מיין אויג דיין שעהנקייט געזעהן און ליידענ־
שאַפטליך, אין איינזאַמקייט פון פינסטערע נעכט און ראָזע פריהמאָר־
גענס נאָך דיין פערבאָרגענעם ליכט געלעכצט. אין די בערג פון שומרון,
אונטער די ווינשטאָקען פון די גערטנער האָט מיך מיין מוטער געבאָ־
רען. מיין וויעג איז פון גרינע לולבים געפלאָכטען געוועזן און דאָס פוי־
געל־געזאַנג איז מיין וויעג־ליעד געווען. הויכע, בליהענדע, פרוכטבארע
פעלדער תבואה האָבען מיין קינדהייט געבענשט; געדיכטע, פרישע
וועלדער פון לינדען־ביימער און שאָטענדיגע צווייגען פון בוקסען־ביי־
מער האָבען מיר זייערע סודות פערטרויעט. און איך האָב ליעב בע־
קומען דעם גאָט פון דער ערד, דעם גאָט פון די בערג און טהאָלען
און מורא פאַר דעם גאָט פון הימעל געהאַט. יעדען פריה־מאָרגען, מיט
זון־אויפגאַנג, ווי נור עס פלעגט אין דער שטילקייט פון דער וועלט
דער ערשטער האָרן פון די הירטען זיך לאָזען הערען אויף די שפּיצען
פון די בערג און א פערבאָרגענע, הייליגע זיסע מורא פלעגט מיר
אומנעהמען, פלעג איך באַלד פון מיין איינזאַמער ביידעל זיך ארויס־
כאַפּען. איך פלעג אויף א גרינעם בערגעל ארויפשטייגען, מיינע פיס
פלעגען זיך אין מאָרגען־טהוי טובלען און מיינע אויגען פלעג איך
אין טיעפען בלויען הימעל פערטרינקען. און געזעהען האָב איך דיין
גרויסקייט אין דעם מאָרגען־שטערען און אין זיין בעשיידענעם גלאַנץ
— דיין הייליגקייט געפיהלט. און אַראָבגעשיינט האָסטו צו מיר
פון הימעל מיט שטילער ליעבע און מיט דאָס אויפציטערען פון דיינע
ברעמען מיין הארץ אויפגעשטורעמט. און ליעב בעקומען האָב איך
דעם גאָט פון'ם הימעל צוליעב דיר...“

און דער בחור האָט ווייטער געהערט מיט א שטורמדיג געמיטה:

„דערנאָך בין איך אַן איינזאַמער יתום געבליבען... מיין פאָטער
איז מיט א שרעקליכען טויט אין מלחמה, פערשאָלטען פון גאָט,
געפאַלען, און מיין מוטער האָט אין א פרעמד־לאַנד איהר הארץ פאַר

א הויפען געשטערן פערשוועכט. און איך בין פערבליבען עלענד. און געבלאָנדזעט האָב איך גאַנצע טעג אן איינזאמער צווישען די בערג און ביי נאַכט פלעג איך זיך צו א פעלז ווי צו א מוטער צודריקען. היענעם האָבען ארום מיר זיך געדרעהט אין דער פינסטער און דער ווילדער נאכט־פויגעל האָט מיך מיט זיין קלאָגען געשראָקען. און איך בין געוועזען אזוי צאַרט, איינזאם און טרוימענד, כ׳האָב קיין זאך נישט פערמאָגט אויסער א נשמה א ציטערדיגע ווי א פויגעל און אויגען וועלכע האָבען מיט פערוואונדערונג אויף אַלעם געקוקט. און פלוצלונג האָסטו זיך צו מיר, דו ליכטיגע און טרויעריגע, בעוויעזען פון צווישען דעם נאכט־נעבעל און אויף מיין איינזאמען באַרג ביי דעם שטיין פון מיין צוקאָפענס זיך געשטעלט. און אויפוועקען פלעגסטו מיך יעדען פריה־מאָרגען מיט א גנאַדע־שטראַהל און מיט מוטערליכע רחמנות האָט דיין גאָלדען אויג מיך געגלעט... און אָנגעפילט האָסטו מיין הארץ מיט פערבאָרגענעם טרויער, פערשוויגענע לײַדען און ליעבע יסורים... און פריה, גאַנץ פריה פלעגען מיינע אויגען זיך עפענען דיר צו עמפפאנגען און אויף דיר ווי א ציטעריג קינד אויף זיין מוטער ווארטען... און איין טאָג האָט מיך ליגענדיג אין פריה־מאָרגען צווישען די בערג אן אלטער מאַן פון יהודה געפונען. און דער מאַן איז איינגעהילט אין א לאַנגען מאַנטעל געוועזען, בעוואקסען מיט לאנגע צופלאָכטענע האָר, א פינסטערער און אַ שווייגענדיגער. דאָס איז געוועזען א הייליגען געטליכער נזיר, ווייס ווי די זילבערנע וואָלקענדלעך אין הימעל אָדער ווי דאָס אויסזעהן פון׳ם אייז אנטקעגען פריה־מאָרגען. און דער גרייז האָט אויף מיר רחמנות געהאַט, האָט מיך אין זיין פערבאָרגענעם געצעלט צוגענומען און אין דעם שאָטען פון זיין ווייסען און ציטערדיגען באָרד מיך בעהאַלטען. און געלערענט האָט ער מיך זיינע וועגען, זיין גאָט מיר געלערענט דיענען, מיין זעעלע פון יעדען פערגניגען אָבגעשיידט און צום הימעל מיינע אויגען געווענדעט. און איינציגוויי, איינציגוויי האָט ער אלע בלומען פון מיין יוגענד אָבגעפליקט, אלע מיינע פערלאנגען צום הימעל הייליג געמאַכט, און אוועק זיינען מיינע טעג אין תעניתים אזוי ווי זיינע, און מיינע נעכט אין תפלות אזוי ווי זיינע פערביי. און מורא געהאַט האָב איך פאַר דעם זקן אזוי ווי דאָס בליהמעל האָט מורא פאַר קעלט. מיין געזיכט איז אָבגעצערט געוועזען און מיין שטערען איז בלאַסער געוואָרען פון טאָג צו טאָג — נור מיינע האָר זיינען אויסגעוואַקסען און אין לאָקען זיך געקרויזט און אין הארץ האָט א פרישער וואַלד פון חלומות געבליהט. און איך, א שוואַך קינד, האָב זיך אין דעם דאָזיגען וואַלד פערלאָרען און געגליכען בין איך צו א פערבלאָנדזעט הירש צווישען די צעדער בוימער פון לבנון געוועזען....

ציטענווייז פלעגט דער וואלד אין מיין הארצען אין א פראכטפאלען
גארטען, איינגעטונקט אין בליהענדע בלומען און בעגאסען מיט זון־
שיין, זיך פערוואנדלען, און דו, געוועבט פון ליכט און פון זון־שיין,
א פרוי און א גאט אין איינעם ,געהסט דארט אום צווישען די דופ־
טענדע בייטען מיט א געטליכען שמייכעל אויף די ליפען, און איך
— א פערליעבטע טויב — ציטער און פלאטער אויף דיין ווייסען שול־
טער... און אין יענע טעג בין איך נאך געווען ריין, שעהמעוודיג און
בעשיידען. מיין זעעלע איז קלאר געווען און לויטער ווי א טראפען
טהוי אויף א ליליע און מיין הארץ — ווי א טראפען שלוח'ס־וואסער
אין א קריסטאלען בעכער. שטויב פון א פרוי האט זיך נאך צו מיין
מאנטעל נישט צוגעקלעפט און איך האב איהר ריח נישט געוואוסט.
נור טויזענדהער לעבענס־קוועלען האבען אין מיין הארצען געשטראמט
און מיין זעעלע האט א ים ליעבע, א ים ליעבע געבעטען. און דיין
בילד האט אונגעריכט פון מיינע חלומות פאר מיר אויפגעבליהט און בע־
וויעזען האסטו זיך צו מיר אלס פרוי און גאט צוזאמען און נישט
געוואוסט האב איך, ווען און ווי אזוי איז עס דארט אויסגעוואקסען.
און א מאל פלעגט מיר זיך דאכטען, אז גאט האט פון אייביג אן דיין
בילד אין מיין הארצען איינגעפלאנצט און לאנג־לאנג צוריק אויף איינעם
פון די שטערען, אדער אין א לאנג שוין פערגעסענעם טרוים בין איך
פארביי דיר פארבייגעגאנגען אן דו האסט מיך ביי מיין נאמען גע־
רופען. און דיין אנדענקונג האט שטענדיג געברענט פאר מיר מיט א
ווייסען פייער און געפיהלט האב איך דיין זיסען ריח פון די רעטענישען
פון מיין ווייטער קינדהייט און פון איהרע אונפערשטענדיגע טרוימען
האב איך דיין בת־קול געהערט. ביי־טאג, געהענדיג מיט אויגען אויפ־
געהויבענע צום הימעל האב איך ווי א בלינדער דיין שאטען גע־
טאפט און אין שלאפלאזע נעכט האב איך דיר אויף מיין געלעגער גע־
זוכט. און א מאל, אז דער זקן פלעגט אין מיטען נאכט אויפשטעהען,
און ביים אפענעם פענסטער צו מזרח־זייט זיך שטעלען, זיינע אויגען
צום הימעל געווענדעט, זיינע ליפען זינגענדיג צוזאמען מיט די שטע־
רען א הייליגע תפלה צום גאט פון זיין לעבען — פלעג איך אנטקעגען
איהם אין דער פינסטער אויף מיין געלעגער ליגען ברענענדיג אין א
טיעף אין טייך זיך אראבגעלאזט. פלוצלונג האט דער וואסער־קלאנג
ווי א קריסטאלען שטראם דורך מיר דורכגעגאנגען און ווי א הארפען־
ליעבע־פייער פון קאפ ביז די פיס און זיך ווארפענדיג אין שווערע
יסורים פון זינדיגע געפיהלען, און מיין נשמה ציטערט דאן און צא־
פעלט זיך ווי א יונג מילך־שעפסיל אין די צייהן פון א הונגעריגען לייב
און מיינע אויגען וויינען און די צייהן קריצען און מיינע ליפען שעפט־

שען ליידענשאפטליך ציטערענדיג א זינדיגע תפלה צום גאָט פון מיין לעבען... און אריינגיסען פלעגט זיך אין מיר דער געזאַנג פון דעם זקן ווי אַ רייַנער קוואַל, וועלכער פאַלט אריין אין אַן אויפגערעגטען שטירמישען ים... און קליין פלעג איך אין מיינע אייגענע אויגען ווע־רען און פייניגען פלעג איך זיך און צוזאָגען פלעג איך נדרים אין די פינסטערניש פון מיין נשמה... און פאר'ן זקן האָב איך מורא געהאַט, טאָמער וועט ער מיין נשמה זינדיג דערוויסען און וועט איהר מיט'ן פלאַם פון זיינע אויגען פערברענען... און איך האָב מעהר קיין מוטה נישט געהאַט צו האַלטען מיינע אויגען צם הימעל אויפגעהויבען און איינגעגראָבען האָב איך זיי אין דעם תהום פון מיין פינסטערער זעעלע און אזוי ווי אַ וואָרעם אין אַ הערבסטטאָג זיך איינגעקאָרטשעט... נור דו, אונשולדיגע, בעשיידענע, ערבארעמדיגע, האָסט אויף מיר רחמנות געקראָגען און מיר פון זיך ניט פערשטויסען. פון דער הויך, דורכ'ן פענסטער, האָסטו שטראַהלענדיג צו מיר אַראָבגעקוקט, ווי אין אַמאָלי־גע טעג צו מיר יעוואונקען און פון זינד מיך געריינינגט... און דיין ליכט האָט מיין האַרץ ריין געוואַשען און ריינער פון שנעע איז עס געוואָ־רען... און אַראָבגעגאַנגען בין איך צום טייך זיך טובל זיין און מיין נשמה אין גאַנצען צו גאָט הייליג מאַכען. אַ פרישען שטראָם הייליג־קייט האָבען די ווינדען פון די בערג אויף מיר געבלאָזען און געגאַנגען בין איך ווי איינער געהט אנטקעגען א הייליגען געטליכען סוד... און אַ געטליכע גבורה איז אויף מיר אַראָב, מיין האַרץ איז פריש געוואָרען, מיין גייסט קלאָר און ליכטיג און מיין נשמה האָט געזונגען — און איך האָב זיך אַליין נישט דערקאָנט. און ברייט צועפענט האָב איך מיינע אויגען צום הימעל, הויך האָב איך מיין קאָפּ אויפגעהויבען און כאָר האָט ער אין מיינע אויערען געקלונגען. איך האָב ארומגעקוקט זיך — און בין צוטומעלט געוואָרען: אנטקעגען מיר אין טייך האָב איך דערזעהען אַ מיידעל זיך באָדענדיג, איהר צאַרט־קלאָרע לייב האָט צו מיר אין דער האַלבער דונקעלהייט געבלאַנקט — און מיך פער־שכורט. און געוואָלט האָב איך זיך אַ וואָרף טהאָן צו איהר אזוי ווי אַ לייב — נור דאָס ביילד פון דעם גרייז דעם נזיר איז פאַר מיר ארויס־געשוואומען — און מיין ליידענשאַפט האָב איך מיט דעם ברילען פון אַ לייב טיעף אין זיך דערוואָרגען, און בעהאַלטען האָב איך זיך אין אַ פעלזען־שפּאַלט און פון דאָרט אויף דעם קלאָרען קערפּער גע־קוקט. מיט מיינע אויגען האָב איך איהר צאַרט־קלאָרע לייב געשלונ־גען, אין מיין נשמה האָט זיך דאָס ציטערען פון איהר יונגער אונשול־דיג מיידעלשער ברוסט געצאַפּעלט. און מיט די צייהן האָב איך גע־קריצט, מיין פויסט אנטקעגען הימעל אויפגעהויבען, נישט וויסענדיג

אַנטקעגען ווערמען, צו אַנטקעגען גאָט, וועלכער שטעלט מיך אין אַזאַ נסיון, אָדער אַנטקעגען שטן, וועלכער רייצט זיך מיט מיר און פייניגט מיך, און אַראָבגעלאָזט האָט זיך מיט צאָרען מיין פויסט ווי אַ האַמער אויפ׳ן פעלז און צוברעקעלט איז דער פעלז געוואָרען און מיינע פיס האָבען די שטיינדלעך אויף שטויב געמאָלען... און אַז דאָס שברות איז פון מיר אַראָב האָט מיך אַן אימה׳דיגע פינסטערניש אַרומגענומען און איך האָב פאַר זיך אַליין, פאַר׳ן תוהו ובהו און גיהנמישע־ליידען מורא געקראָגען. דען געזעהן האָב איך מיין נשמה דורך און דורך און געזעהן איז זי שוואַרץ און וויס צוזאַמען, אַ מיש־מאַש פון ליכט און שאָטען, און טיעף אין מיין האַרץ האָב איך אַריינגעקוקט — און געזעהן איז עס אַ שלאַנגען־נאָרע און אַן אָדלער־נעסט צוזאַמען. צי אפשר דערפאַר האָט מיין נשמה שטענדיג נאָכ׳ן פריה־מאָרגען געדערשט און דאָך נאָך דעם פינסטערען אַבענד געבייגקט?... אַ דערשלאָגענער בין איך אויפ׳ן בערג פון טייך געזעסען, די אויגען צום וואַסער צוגעשמידט און מיין קאָפּ אונטער אַ שווערע לאַסט פון שוואַרצע זינדיגע מחשבות אַרונטערגעבויגען — און געראַכט האָט מיר, אַזוי ווי איך וואָלט אויפ׳ן שייד־וועג פון פלוך און פון בענשונג געזעסען. פּלוצלונג האָב איך מיינע האָר אין וואַסער דערזעהן ווילד און לאַנג אָבגעוואַקסען, פערהיינגען מיין געזיכט ווי אַ שווערער פאָרהאַנג פון שוואַרצע שלאַנגען געפלאָכטען וואָס ווילען מיין נשמה אין זייער נעץ פאַנגען — און איך בין אויפגעשפרונגען פון מיין אָרט און מיינע לאָקען אויך צום הימעל הייליג געמאַכט — און מיין גורל איז געוואָרפען געוואָרען. מיט האַרץ קלאַפּעניש האָב איך מיין סוד דעם זקן ענטפּלעקט און ער האָט מיט אַ בליק פון זיינע אויגען מיך געבענשט און בעגינען, מיט זון־אויפגאַנג, מיך קיין ירושלים געהן געלאָזט. און אַריינגעקומען בין איך אין די טויערען פון מקדש מיט אַ קרבן און מתנות. און געזעהען האָב איך דעם געטליכען היכל, די פון גיהנמישען אָבגרונד אָבגעריסען און אין הימלישע שיינונג פערטרונקען אין דעם רוהם פון די כהנים און גאָטעס־דיענער, דאָס רייכטהום און די שעהנקייט האָב איך געזעהן — אַן איך האָב זיך אין גאַנצען פערלאָרען, און אָבגעשניטען האָב איך מיינע לאָקען איבער דאָס בלוט פון מיין קרבן און אויפ׳ן מזבח פאַר׳ן פייעריגען לייב זיי אַרויפגעוואָרפען — און אין איין מינוט זיינען זיי מיט׳ן פלאַם פון מיין קרבן צום הימעל אויפגעגאַנגען און דאָס ציערונג פון מיין יוגענד איז אין אַש, אַלס ריח ניחוח צו גאָט, פערוואַנדעלט געוואָרען... אַ שוואַרצע הוואַליע רויך ווי דער רויך פון מזבח האָט זיך פּלוצלונג פון מיין נשמה אַרויסגעריסען און דעם שיין פון מיינע אויגען פערשטעלט, און

געוואָלט האָב איך פאַר וועהטאָג אַ בריל טהאָן ווי אַ לייב — נור אין דער מינוט האָט דער כאָר לויים אויף מיר אַ גאַס געטאָן אַ ים געזאַנג און מיין נשמה פערטראָגען. די קלאַנגען פון די טראָמפּייטען און האַרפען האָבען מיין יוגענד געשריי פערטויבט און אין דאָס רוישען פון די פויקען און טאַצען איז מיין האַרץ פערלאָרען געגאַנגען. און אָהנמאַכטיג בין איך צו די פיס פון'ם גרייז גרויען אין ווייסען אָנגעקליידטען כהן געפאַלען, מיין קאָפּ אין די פאָלעם פון זיין ווייסען מאַנטעל איינגעגראָבען און לאַנג־לאַנג האָב איך געוויינט, זיך מתודה געווען און געוויינט.... — — —

„... און אַרויסגעהענדיג פון בית־המקדש — האָב איך אַ קליינעם לאָק אָן אַנטרונענעם פון פייער ליגענדיג אין אַ ווינקעל פון מזבח דערזעהן. און צוגענומען האָב איך דעם לאָק, וועלכער האָט צו גאָט געהערט, אין שוים עס בעהאַלטען און מיט זיך עס אוועקגעטראָגען און לאַנג האָב איך עס אויף מיין האַרצען געטראָגען, און ווי אַ קמיע עס אויף מיין האַלז אָנגעהאַנגען. און אַז מיינע לאָקען האָבען ווידער אָנגעהויבען אָבוואַקסען — האָב איך עס פון מיין האַלז אַראָבגענומען, אַ קוס געטהאָן און מיט'ן ווינד עס אַוועקגעלאָזען — און מיין גנבה צו גאָט אומגעקערט....

„און יעצט זעה נור, ווי דער הימעל האָט זיך פון מיר אויסגעלאַכט און ווי גרויזאַם־בייז ער האָט מיר אָבגענאַרט. מיין קינדהייט, מיין יוגענד, אַלעס, אַלעס האָט ער פון מיר צוגענומען און מיט קיין זאַך מיר דערפאַר נישט בעלוינט. אונטערטהעניג אַזוי ווי אַ קנעכט האָב איך אַלע מאָל מיינע אויגען צום הימעל געהאַלטען אויפגעהויבען און שטיל, ווי אַ הונד, זיך נישט בעקלאָגענדיג האָב איך אויף מיין גורל געוואַרט. נור שטאָלץ האָט דער הימעל איבער מיר געשוויגען און מיט פאַלשקייט מיין יוגענד אָבגענומען. און אָט בין איך ווידער אַליין אין דעם מדבר געבליבען, און מיין בערויבטער פריהלינג האָט שוין אָנגעפאַנגען אַ בייזער, אַ צאָרענדיגער זיך אָבטאָן פון מיר אָהן איין ליעבליכען קוס, אָהן איין פריינדליך וואָרט. און איך יאָג איהם נאָך און לויף נאָך איהם, קושענדיג זיינע טריט, פאַנגענדיג איהם ביים פאָלע פון זיין קלייד צאַפּלענדיג און בעטענדיג: „פערלאָז מיך נישט!“ — און דו האָסט זיך פּלוצלונג צו מיר בעוויעזען, דו די הערשענדע קעניגין פון מיין האַרצען, און אָט שטעהסטו פאַר מיר אין דיין פולען פּראַכט אויף דער ערד, דאָס סצעפּטער פון גליק אין דיין האַנד און די דיאַדעמע פון הילף און רעטונג אויף דיין שטערן. און איך — קוים האָב איך דיך דערזעהן — און אַלע מיינע אונטערדריקטע געפיהלען האָבען פּלוצלונג אַזוי ווי פערמאַרעטע שלאַנגען

אַרויסגעקראַכען פון זייערע נאָרעס מיט זייערע האַלבע קערפּערס און זיי ציהען זיך און ציטערען הונגעריגע, דאָרשטיגע צו דיר, צו דיר און אַ ווילדעס פייער, אַן אויפשטאַנד'ס־פייער פלאַקערט און גליהט אין זייערע אויגען... און זעה: מיין גאַנצען הימעל זילבערנע און גאָל־דענע שטערען וועל איך דיר פאַר איין הויפען ליעבע, פאַר איין איינ־ציג בעריהרונג פון דיין גאָלדענעם סצעפּטער אוועקגעבען. וואָס נאָך האָב איך פון הימעל צו ערוואַרטען נאָך דעם ווי דו האָסט איהם צו־ליעב מיך פערלאָזען און דיין ליכט האָט פון איהם זיך אָבגעטאָן? — דען שוואַך און ערשיטערט זיינען די זיילען פון הימעל געוואָרען און חרב געוואָרען איז גאָטעס היכל, זיין כסא־כבוד צובראָכען און די געט־ליכע טויערען זיינען אויף אש פערברענט געוואָרען — און איך בין אויסגעוואַקסען שטאַרק און שעהן, מיט אַן אונגעבראָכען שטאָלץ און נשמה און מיט אַ לייבען־געשריי אין מיין ברוסט און דו ביזט מיט מיר — בעפעהל, און איך וועל מיינע לאָקען אַ טרייסעל טאָן און אַזוי ווי אַ לייכט שטרויעלע וועל איך די צערשיטערטע הימלען פון מיין קאָפּ אַראָבוואַרפען — דיינס אַ וואָרט — און פערזינקען וועל איך אין דעם דאָזיגען גיהנמשען אָבגרונד מיין לעבען און אַזוי ווי איך האָב מיינע אויגען אין איהם קוקענדיג אויף דיין בילד אַראָבגעלאָזט, וועל איך זיי שוין אויף אייביג צום הימעל ניט אויפהייבען.. שוועסטער, ערבאַרעם זיך אויף מיר, נעהם מיך צו דיר — אין דיין האַנד בין איך... דריק מיך צו ווי אַ ברודער צו דיין האַרצען, אָדער — לאָז מיך דאָס פּוס־בייגקעל פאַר דיינע פיס זיין... ווי אַ הונד וועל איך ביי דעם זוים פון דיין קלייד ליגען און דעם קלענסטען צוק פון דייגע ברעמען היי־טען, דאָס מינדסטע פערלאַנג דיינס אויספיהרען, אָדער אַזוי ווי אַ לייב וועל איך אַ שפּרונג טאָן צו דיר און אין אַ פעלזען־שפּאַלט דיך פערשלעפּען...."

און דער בחור האָט זיך פּלוצלונג בעהערשט און מיט אַ בעטענ־דיג קול ווייטער גערעדט:

„... אָדער נייע הימלען וועל איך פאַר דיר בעשאַפען און מיט אַ נייע בלויקייט און נייע שיינען וועל איך דיר איינהילען. און איינ־פאַסען וועל איך דיר אַזוי ווי אַ זון אין מיין לעבענס־ספערע און אין דאָס ליעד פון מיין נשמה וועל איך דיין אַנדענקונג אַריינוועבען. פון מיינע תפלות וועל איך קרוינען פאַר דיין קאָפּ פלעכטען און מיט מיינע שנעע־ווייסע בלומען וועל איך די ערד פאַר דיינע פיס אויסבעטען. און שוועבען וועל איך אַרום דיין טהראָן אַזוי וויא אַ פייעריגער אָד־לער און מיט מיינע פליגעל וועל איך פלאַמען אויף דיר וועהען. מיט דיינס אַ וואָרט וועל איך אין אונבעגרענצטע הויכקייט זיך אויפ־

הויבען און ביז די ווייטעסטע זונען וועט מיין גליק׳ס געשריי דער־גרייכען..."

און אויפגעעפענט האבען זיך דעם בחור׳ס אויגען, אין וועלכע ליכט און פייער האבען זיך געראנגעלט... ציטערענדיג און ברענענדיג אין גאנצען האט ער זיין בליק מיט גרויס ביינקשאפט צו דער מיידעל אויפגעהויבען און א קוק טהוענדיג איז ער פערשטיינערט געווארען. דאס מיידעל איז פון שפיץ פעלזען פערשוואונדען געווארען, נור איהר בילד האט זיך נאך אין טייך אבגעשפיגעלט און צוזאמען מיט דעם מארגען־שטערען האט ער צו איהם פון דער שווארצער טיעפקייט ארויפגעקוקט.

און א העליש־פייער האט דעם בחור׳ס הארץ ארומגעכאפט און געברענט און געפלאקערט. טרייסלענדיג זיינע פויסטען האט ער אין די גרויסע אונענדליכע לייהען פון זיין נשמה אויסגעשריען: „פייער, פייער, פייע־!" און פון צווייטען זייט טייך פון דעם שפיץ פעלזען האט דאס בת־קול אבגעהילכט: „פייער, פייער!" — און א ציטער געטאן האט דער טייך און מיט א פלאם זיך אנגעצונדען און איבער דעם גאנצען אינזעל האט זיך א פלאמענדיג־פייער געשריי געטראגען.

און נאכ׳ן געשריי האט זיך א גרויסע שטילקייט, א מארגען־שטילקייט צוליגט... און אהנמעכטיג איז דעם בחור׳ס קאפ אויף זיין ברוסט אראבגעזונקען און זיינע אויגען האבען צו דער שווארצער טיעפקייט פון טייך זיך צוגעשמיעדט. טרויעריג שטיל איז אין הער פינסטער ארום איהם געווען און אנטשוויגען און שטום איז אלץ אין דעם חשך פון זיין הארצען געווען. א שווארצער טרויער־פליגעל האט איבער זיין קאפ געפאכעט און פינסטער ווי דער תהום זיינען זיינע מחשבות געווען.

נור הויך אין מיטען הימעל, איבער דעם בחור׳ס קאפ, האט איין אויג, א גרויסע ליכטיגע גאלדענע אויג מיט ליעבע אויף איהם אראבגע־קוקט... געווען איז עס דאס אויג פון מארגען־שטערען.

און דער מארגען־שטערען האט אין הימעל זיך געשטעלט, און פון ווייטען הימלישע ברכות אויף דעם בחור׳ס קאפ געשעפטשעט, און געגלעט האט ער איהם און געוואונקען צו איהם — נור נישט בעמערקט האט עם דער בחור.

און פלוצלונג האט דער בחור ערוואכט. זיינע אויגען האט ער פון גיהנמשען אבגרונד אבגעריסען און אין הימלישע שיינונג פערטרונ־קען און געדאכט האט זיך אזוי ווי ער וואלט מיט זיינע אויגען דער־געהן געוואלט: הימעל אדער גיהנם ? . . .

און די הימלישע בלויקייט האט זיינע אויגען קלאר געמאכט און

זיי האָבען צוריק זייער פריהעריגען אונשולדיגען און ריינעם גלאַנץ בעקומען און עס איז נישט געווען צו דערקאָנען, אז אַ העליש פייער האָט נישט לאַנג צוריק אין זיי טיעף געברענט.

און אַ פריהמאָרגען שטילקייט האָט זיך אין זיין האַרץ צוגאָסען און אזוי ווי באַלזאַם אויף זיינע וואונדען געטריעפט און בערוהיגט און אונטערטהעניג איז זיין האַרץ געוואָרען.

און אויפהויבענדיג צוריק זיינע אויגען צום ישפיץ פעלז האָט ער דערזעהן ווי הויך איבער איהם הייגגט אַן איין איינציג קלאָר וואָלקענ־דיל און אַזוי ווי אַ האַנד וואָלט פון דעם געפליעגטען וואָלקענדיל זיך ארויסשטעקען. איז עס דאָס בילד פון דער מיידעל אָדער אַ ליכטיגער מלאך געווען ?

און זיין בליק האָט זיך צוריקגעצויגען צום מאָרגען־שטערען און זיין נשמה האָט זיך אָן זיינע שטראַהלען איינגעפלאָכטען. טרויעריג לויכטענדיג און שיינענדיג איז ער נאָך אַלץ אַזוי ריין און אונשולדיג ווי אין דעם ערשטען טאָג פון וועלט־בעשאַפונג. דאָס ליכט זיינס ווערט ניט פערלאָשען און זיין פלאם — נישט דונקעלער. און יעדען בעגינען, ווען וואונדערבאַרע מענער, גרויסע איינזאַמע יתומים אויף דער וועלט בלאָנדזען איינזאם אין די סטעפּע נעבלען און טרעטען אוים מיט זייערע פים די ערשטע שטעזשקעס צו די שפיצען בערג — דאן געהט ער, דער רעטהזעלהאַפטער און איינזאמער ווי זיי, ארויס און בעגריסט זיי מיט אונשולדיגע ליכט מיט זיין שטענדיגער ברכה און ווינקט צו זיי מיט זיין גאָלדען אויג: זייט ריין, זייט ריין, זייט ריין! און גיסט צונויף אַלע זייערע גרויסע נשמות פון אלע עקען פון דער וועלט צו איין ליכטיגען פונקט — אין מאָרגען־שטערען.

און אַ גרויסע אונגעהויערע בייגקשאַפט האָט דעם בחור אָנגע־נומען און אַ ליעבע צו גאָט שטאַרקער פון׳ם טוידט האָט ווי אַ שטראָם זיין האַרץ דורכגעשווינקט. און געטרונקען האָט ער די הימלישע בלוי־קייט מיט זיינע אויגען און איז בערוישט געוואָרען... ער האָט זיך אויסגעגלייכט, די הענד צום הימעל אויפגעהויבען און אויסגעשריען:

— גאָט, אויך דעם פייער פון מיין האַרץ בין איך מקריב צו דיר!

און אַ גרויסע שיינונג האָט נאָך דער הייליגער שבועה אין זיינע אויגען אויפגעגלאַנצט און געזעהען האָט ער ווי דער מאָרגען־שטערען לויכט און ווינקט צו איהם מיט שמחה און בענשט איהם מיט אַ געטליכע ברכה. און איינגעטרויעט האָט ער זיך אויף זיין שטערען און אין איהם געגלויבט. און פערשטאַנען האָט ער, אַז גאָט האָט צו איהם גערופען און זיין געטליכעס פייער איהם איינגעטיילט. און

געפיהלט האָט ער, אַז עפּעס וואָס גרויסעס געטליכעס האָט גאָט בעשטימט פאַר איהם אויפ'ן וויסטען אינזעל — און נישט געוואוסט האָט ער וואָס....

ער האָט זיך אויפגעמונטערט, פון אָרט זיך גערירט און מיט אַ זיכער און רוהיג הארץ איז ער מיט'ן ברעג טייך אַנטקעגען זיין גורל געגאַנגען. דאָס פייער־געשריי האָט נאָך אין זיינע אויערען געקלונגען און זון־אויפגאַנג האָט אין זיינע אויגען געשפּיעלט.

און דאָס בילד פון דער מיידעל אין וואסער און דאָס קלאָרע וואָלקענדעל אין הימעל האָבען אויך פון זייער אָרט זיך גערירט און איהם פאָראויס געגאַנגען.

אָבער דער בחור האָט זיך שוין מעהר נישט געוואונדערט, דען אַ פיעל גרעסערער וואונדער איז אין זיין הארצען אַראָב — און שטיל און שווייגענדיג איז ער געגאַנגען אַנטקעגען דעם מאָרגען־שטערען.

7.

און אז דער בחור איז ווייט־ווייט אָבגעגאַנגען — האָט ער בעמערקט, אז דער ברעג פון טייך, מיט וועלכען ער האָט זיך אויפגעהויבען געהט אַלץ העכער און העכער ביז ער גלייבט זיך אויס מיט דעם פעלזען אויפ'ן צווייטען זייט טייך. אוןביידע פעלזען קומען זיך צונויף, דערנעהנטערען זיך און בויגען זיך אריבער דעם טייך, וועלכער איז צווישען זיי פערשלאָסען. און געדאַכט האָט זיך, אז די צוויי ריעזען האָבען אַ בונד צווישען זיך געשלאָסען: דעם תהום אין זייער טיעפקייט פערנאַרען און אין דער פינסטער איהם דערשטיקען.

און רוהיג, אונערשראָקען האָט דער בחור אין טיעפקייט פון תהום אַראָבגעקוקט און זיך געפרעגט:

— קאָן אַ מענש זיך אַראָבוואַרפענדיג אין דעם דאָזיגען טיעפען תהום נאָך לעבען בלייבען?

נור ער האָט זיך אויף אַ רגע ניט אָבגעשטעלט און איז ווייטער געגאַנגען — אַלץ העכער און העכער צום שפּיץ פון פעלזען. און דאָס וואָלקענדיל אין הימעל און דאָס בילד פון דער מיידעל אין וואַסער זיינען פאָראויס איהם געגאַנגען.

און פלוצלונג האָט דאָס קלאָר וואָלקענדיל אין הימעל זיך אָבגעשטעלט און איבער דעם שפּיציגען פעלזען גערוהט. און דער בחור האָט אַ קוק געטאָן און דערזעהן אַ הויכען שאַרפען שטיין פון מאָרגען־נעבעל זיך אויפהויבענדיג הייגענדיג אויף דעם שולטער פון די פעלזען. אונטער איהם וואַרפט זיך און רוישט דער טייך פון פערניכטונג און איבער איהם לויכט און גלאַנצט אַ קליין פייעריל.

און דערפיהלט האָט ער דעם הייליגען פייער פון ווייטען און שטאַרקער און מעכטיגער האָט זיין האַרץ אין איהם געקלאַפּט. אָט איז עס דאָס געטליך פערבאָרגען פייער, וועלכעס ציטערט דורך די נעב־

לען פון מדבר און וויגקט פון די שפּיצען פון פעלזען. אזוי ווי עס וואָלט וועלען ציטערענדיג די צוקונפט'ס־ערלעזונג פאַראויסזאָגען. ווער האָט אויפ'ן שפּיץ פעלזען דעם פייער אָנגעצונדען און וואו איז יענער ריינער אונשולדיגער וואָס זאָל זוכה זיין עס צו בעקומען?... איז עס ניט זיין גורל, וועלכען גאָט האָט פאר איהם אויף דעם וויסטען אינזעל בעשטימט? . . . .

און א מעכטיג געטליך פרייד, אַן אונבעגרענעצט פרייד, איז ווי א מעכטיגער שטראָם אין זיין הארץ אַראָב און ברייט האָט זיך זיין הארץ אויפגעעפענט אין וועלכען גלויבען און האָפנונג, פרייד און שרעק האָבען זיך געצאַפּעלט און מיט גיכע, פלינקע טריט געגאַנגען שוועבענדיג אנטקעגען געטליכען פייער. אין זיינע אויערען האָט נאָך דאָס פייער געשריי געקלונגען און אין זיין הארץ טיעף האָט די ברכה פון מאָרגענשטערען געזונגען.

און דאָס פלעמעל איז פאַר זיינע אויגען אַלץ גרעסער געוואָרען. אָט איז עס שוין אזוי ווי אַ קליין פייעריג צונג וועלכער טאַנצט און וויל זיך דערהויבען צו דער מאָרגענשטערען, זיין ברודער. און אָט איז עס שוין אַזוי ווי דער לאָק פון דעם פייעריגען לייב וועלכען ער האָט אַמאָל, זיין קרבן ברינגענדיג געזעהן... און ער האָט דעם געטלי־כען פייער דערקאָנט און ערוואַכט האָט דער אָדלער אין זיין האַרץ און דורך זיינע ליפּען האָט זיך אַ פלאַם־געשריי אויסגעריסען: „דאָס געטליכע פייער! דאס געטליכע פייער!“ — און פערגעסען האָט ער אַן דער העלע, אויפ'ן שפּיץ פעלז ארויף געקלעטערט, דעם הייליגען פייער אָנגענומען און הויך עס צום הימעל אויפגעהויבען. אין פּראַכט פון יוגענד און שעהנקייט איז ער אויפ'ן פעלז געשטאַנען. הויך האָט ער זיין מיט לאָקען בעקרוינטען קאָפּ אויפגעהויבען און אין זיין האנד האָט דער פאַקעל פון הילף און רעטונג געברענט. דאָס קלאָר ווייסע וואָלקענדעל האָט איבער זיין קאָפּ ווי אַ מלאך געשוועבט און דער מאָרגען־שטערען האָט זיין העלדענמוטה בעגריסט.

און אַ מעכטיגער פריידען־געשריי האָט זיך פון בחור'ס ליפּען אַרויסרייסען געוואָלט — נור אין דער מינוט האָט זיך ווידער פאר איהם פון פינסטערען תהום דעם מיידעל'ס בילד בעוויזען.... וואונ־דערבאַר אין איהר שעהנקייט און יוגענד איז זי פאַר איהם ערשיענען און זון־אויפגאַנג האָט אין איהרע אויגען געלויכטען, איהרע בליקען זיינען גלייך אויף איהם געפאַלען, גלייך זי וואָלט אַ נעץ אום איהם צו פאַנגען אין זיין נשמה פערוואָרפען. שטיל ציהט זי זיך צו איהם אין דער הויכקייט און שטיל ציהט זי איהם צו זיך, אין אָבגרונד.

איהרע הענד זענען צו איהם אויסגעשפרייט, איהם צו עמפפאנגען און זיך צו איהם אָבצוגעבען געגרייט. אין איהר בליק איז אַ ליעבע שטאַרק ווי הער טוידט, וועלכען מינוטען ציהען זיך ווי אייביגקייטען, פערגליווערט געוועזן.

און ער האָט דעם הייליגען פייער פעסט צו זיין הארצען צוגעדריקט, די אויגען אין שרעק געשלאָסען און אויסגערופען: הימעל — גיהנם — הו... — און זיך פון שפיץ פעלזען אין די אָפענע אָרעמס וואָס אין טיעפען אָבגרונד אראָב געוואָרפען...

און די געטליכע פייערלעך אין הימעל זיינען אויסגעלאָשען געוואָרען און דער הימעלס רוים איז בלאַס געוואָרען און אָבגעדעקט, טרויעריג, אַזוי ווי א פעלד נאָכ'ן שניט געוועזן. און דאָרט, אָן אַ זייט פעלד, ווי נישט קיין נוצבאַרע זאַך איז דער לבנה־סערפ געלעגען אוועק געוואָרפען.

און א ציטער געטאָן האָט דאָס ווייסע וואָלקענדעל און צונאַנגען געוואָרען, און אַ ציטער געטאָן האָט דער מאָרגען־שטערען — און פערשוואונדען געוואָרען.... די מאָרגען־לייווין האָט ערוואַכט און איהר קעניגליך שטאָלץ און פראכט אויפ'ן הימעל ארויס געטראָטען, אַ טרייסעל געטאָן מיט איהר גאָלדענע גריווע און איהר שיינונג האָט אויף די ווייטע — ווייטע בערג זיך צעגאָסען....

8.

און דאס וואסער האט דעם בחור אין א ווייט, פרעמד לאנד, אין גלות־לאנד ארויסגעווארפען.

און דורך אלע גלות־לענדער אין אלע עקען פון דער וועלט צווישען זיינע פערוואגעלטע ברידער האט ער געוואנדעלט און דורכגעגאנגען פארביי זיי ווי אן אלטע, אור־אלטע לעגענדע און ווי א נביאות וועגען צוקונפט און פרעמד און רעטזעלהאפט איז ער זיי געוועזען.

און פרעמד זיינען איהם הימעל און ערד געווארען. ער האט זיינע אויגען אויסגעלערנט גלייך אנטקעגען אין אונענדליכע ווייטקייט פאר איהם קוקען אזוי ווי דער מיידעל׳ס בילד האט אויף איהם אין יענעם פריהמארגען געקוקט.

ווען האט ער יענעם פריה־מארגען געזעהן?

און געבלאנדזעט היין און הער האט ער אזוי ווי א שטערען וועלכער האט זיין וועג אין הימעל פערלארען. און געגאנגען איז ער נאקעט און בארוועס, זיינע אויגען גלייך אנטקעגען איהם אין ווייטקייט געווענדעט. און פערמאגט האט ער קיין זאך נישט אויסער דאס גרויסע פייער אין זיין הארצען, אויסער דער זון־אויפגאנג אין זיינע אויגען.

ווען איז דאס פייער אין זיין הארץ אראב?

דען אין אן אונגעהויערען פייער איז זיין הארץ געלויטערט געווארען און א דרייפאכיג פלאם האט אין איהם געברענט: דאס פייער פון גאט און דאס פייער פון שטן — און דאס שטארקסטע פון זיי ביידען — דאס פייער פון ליעבע.

און געטראגען האט ער דעם דאזיגען פייער אין אלע פיער עקען פון דער וועלט. מיט זיינס אווארט האט ער הערצער אויפגעפלאמט און אין פערלאשענע אויגען האט ער ליכטער אנגעצונדען.

און ארוים איז ער צווישען זיינע פערוואגעלטע ברידער און זיי

אין זייער ערגידערונג און ליידען געזעהן — מיט זייער שמערץ גע־וויטאָגט און מיט זייער זיפץ געזיפצט. און הימלישע געשרייען, גיהנמשע ליידען, גאָט'ס נקמה און זיין שטורעמדיג צאָרען האָבען אין זיין זיפץ זיך געהערט, אַ געשריי פון אַ נשמה וועלכע געהט אויס אין יסורים פון אַן אומזיסטע, ניט־געענטפערטע ליעבע און דער זיפץ פון דער וועלט אין דער חורבן־נאַכט.

און אמאָל — אז די וועלט פלעגט אין איהרע גרויסע ליידען אנשווייגען ווערען און זיין געשריי פלעגט זיך אין אַ שטילקייט פערוואנדלען — דאַן איז קיין טרויער גרעסער ווי זיינס און קיין צער טיעפער פאַר זיינס — נישט געוועזן.

און קיינער האָט זיין גראָדען בליק אויסהאַלטען נישט געקאָנט. מענשען פלעגען פון איהם זייערע אויגען אָבווענדען: ווער עס פלעגט זיי צום הימעל אויפהויבען און ווער צו דער ערד אַראָבגעלאָזען. און נאָכקוקען פלעגט ער יענעם מאַן ביז ער פלעגט פערשווינדען — און אויף איהם גרויס רחמנות געהאַט.

און געטראָפען האָט ער אויך אויף זיין וועג מענשען שלעכטע מיט הערצער פול גיפט און שנאה — און ציטערען פלעגען זיי פאַר זיין בליק און געשווינד פון איהם זיך אָבקעהרען, אויסקנייטשען פלעגט זיך זייער שטערן און מיט זייערע געדיכטע ברעמען פלעגען זיי זייערע אויגען דעקען און צו דער ערד קוקען. זייער האַנד פלעגען זיי אויף זייער האַרץ לעגען — און געדאַכט האָט זיך אזוי ווי זיי וואָלטען אַ גנבה פון די אויגען פון רעטזעלהאַפטען מאַן פערבאָרגען געוואָלט.

אָבער דורך און דורך האָט ער זייער האַרץ געזעהן און אין זייער נשמה, ווי אין טויערן פון אַ געפאַלענער פעסטונג אריינגעדרונגען. און געזעהן האָט ער אַלע זייערע פערבאָרגענע פלאָגען, צוזאַמען מיט זיי האָט זיין האַרץ געצאַפּעלט און געוויטאָגט און מיט זייער פיין — מעהר פון זיי זיך געפייניגט.

און אמאָל, אז ער פלעגט אַ רוהיגען צופרידענעם מענשען טרעפען פלעגט זיין בליק אין יענעמס האַרץ אריינדרינגען און ביז צום טוידט איהר קראַנק מאַכען און די רוה פלעגט פון יענעם מענשען אויף אייביג אַנטלויפען און ביי נאַכט אויף זיין געלעגער פלעגט דער זיסער שלאָף פון איהם וויכען.

און מענשען פלעגען צו איהם קומען, שטיל זייער קאָפּ אונטער זיין ברכה און קללה איינבויגען. שטראָף־און־טרייסט רייד פון זיינע ליפּען געזוכט, תפלה און ערבארמונג פון זיינע אויגען געבעטען...

און אַ ים רחמנות פלעגט אין זיין האַרצען זיך גיעסען און זיינע

טרייסט־ווערטער פלעגען ווי מאָרגן־טוי אויף די צעבראָכענע הערצער פאַלן און מיט גרויס רחמנות פלעגט ער אויף זיי קוקן און אין זיין בליק פלעגט דער פריהמאָרגן זיך לויכטן.

דען געטראָגן האָט ער אין זיין האַרצן דאס גרויסע ליכט פון דער שיינענדער זון צוזאַמען מיט די פינסטערניש פון דער נאַכט און איהרע סודות — נור זיינע אויגן האָבן שטענדיג נאָך זון־אויפגאנג געדערשט. אין זיין נשמה האָט זון־שיין זיך אָבגעשפיגעלט און זון־אויפגאנג — איז זיין לעבענס־ליעד געווען.

* * *

און אַז זיין האַרץ פלעגט איהם פערקלעמען — ווען זיינע גרויסע חלומות און אונבעגרענצטע ליידען פלעגן אין איהם ווי כוואַליעס אין שטורעמדיגען ים רוישען — פלעגט ער מיט זון־אויפגאנג ביים ברעג טייך אויסערן שטאָדט ארויסגעהן און אָן אַן איינזאמען בוימעל זיך אָנשפאַרען. זיינע אויגען פלעגט ער צום מאָרגען־שטערן אויפהויבען און אין דאָס וואסער פון טייך פלעגט ער זיין בילד זוכען. דערנאָך פלעגט ער זיינע אויגען צושליעסען און טיעף־טיעף אין תהום פון זיין נשמה ארייןקוקען. און לאנג־לאַנג פלעגט ער אַזוי שטעהן אין זיין גרויסען טיעפען טרויער — דער טרויער פון אַן איינזאמען — אין שטילקייט פון דער וועלט.

און דער יונגער קלאָר־פליגעלדיגער מלאך מיט די ביינקענדע אויגען אויפ'ן מאָרגען־שטערן האָט זאַכט דעם שטומען טרויערבעכער איינגעבויגען און שטיל, אַ טרעהר נאָך אַ טרעהר אין דער שטילקייט פון פריהמאָרגען געגאָסען.